

NIEUWSBRIEF

NUMMER 12 januari 2016

HET BEHOUDEN WAARD

Door ervaring wijs?

Bovenstaand bordje fotografeerde ik onlangs in Brugge. Nu zou je zeggen: in een stad, zo boordevol gekoesterd erfgoed, is zo'n waarschuwing toch niet nodig? Als je ziet wat daar (nog) staat: daar weten ze het wel. Inderdaad, misschien weten ze het wel al te goed, namelijk dat erfgoed kwetsbaar is. Iets wat bescherming nodig heeft. Weten ze ook dat je er steeds alert op moet zijn dat dingen met historische waarde niet zomaar verdwijnen. Dat je je wellicht allereerst bewust moet zijn van die historische waarde, wil je die kunnen beschermen. Hardinxveld-Giessendam mag dan wat minder bekend zijn dan Brugge, toch is er ook in ons dorp nog genoeg wat beschermd en behouden kan worden! Het behouden waard!

Liesbeth Leenman

MET NAME

HUIZE JOB

Binnendams 55

Met sierlijke letters staat het luid en duidelijk op het pand Binnendams 55: Huize Job. Niet omheen te kijken. Wellicht worden er associaties gelegd met de bijbelse figuur Job, die in korte tijd huis, haard en alles verloor, maar gelukkig heeft dit huis geen dergelijke drama's gekend. De naam verwijst heel eenvoudig naar de eerste bewoner: Job Verbaan.

Hij was vanwege zijn loodgietersbedrijf in Buitendams (nummer 16) een bekend figuur in het dorp. Eerst woonde hij met zijn gezin boven de zaak, maar toen hij in 1962 met pensioen ging, verruilde hij Buitendams voor Binnendams. Hij liet daar een nieuw huis bouwen. Het gebeurde tijdens die bouw dat de huisschilder een olijke bui had en 'Huize Job' op een stuk hout schilderde, niet wetend dat het huis daarmee voor de toekomst blijvend zo gedoopt was. Vader Job woonde zo'n 12 jaar in het huis; na zijn overlijden trok zoon Ries er in. In deze periode werd het houten naambord vervangen door fraaie ijzeren belettering die nog jaren meekan met

eventueel vele generaties nieuwe Verbaantjes. Huize Job: een familiehuis met de naam van zijn grondlegger. Een eerbetoon aan hem misschien?

Herinnering aan Job Verbaan

STRAATNAMEN

In de nieuwe wijk Morgenslag houden de straatnamen de herinnering aan de riviervisserij hoog, een branche die ooit voor veel welvaart zorgde in het Boven-Hardinxveld van rond 1900. Een van die straatnamen is: Nettenboetplaats. De nettenboetplaats was een noodzakelijk onderdeel van de riviervisserij: een vaste plaats aan de ondervloed (buitendijkse dijkvoet) waar de netten werden gerepareerd. In de visserij op de binnenwateren zorgden de vissers veelal zelf voor de aanmaak en het onderhoud van hun netten. De wintermaanden en de zomeravonden werden daaraan besteed. Werden de vissers te oud voor hun gewone werk, dan was hun vaardigheid in het nettenbreien nog het enige middel om wat bij te verdienen.

Een nettenboeter aan het werk

Tot slot: wie zich afvraagt waar het woord 'boeten' vandaan komt: het gaat hier om het Middelnederlandse werkwoord 'boeten' in de zin van 'boete doen'. Het doen van boete komt neer op een herstel van een gemaakte fout of een veroorzaakte schade. Daar ligt dan ook de link met het in gebruik zijnde woord en zijn verschillende afgeleiden.

RUIMEN

Het woord op zich heeft al een koude uitstraling. Opruimen is zo definitief. Letterlijk betekent het: iets wegdoen. Maar daar zit altijd wel een verhaal achter. Er is sprake van een noodzakelijkheid om iets weg te doen. De ruimingen van varkens, koeien en pluimvee die we de laatste decennia mochten meemaken, zijn daar een goed voorbeeld van. Je moet iets wegdoen om er beter van te worden.

Enige tijd terug heeft de gemeente Hardinxveld-Giessendam aangekondigd dat er moet worden geruimd op de begraafplaats aan de Spindermolen. Er moet ruimte komen voor nieuwe begravingen. Wat er is moet worden opgeruimd. Daarbij gaat het om het oudste deel van de begraafplaats, tegen de Kerkweg aan. Als je daar eens rondkijkt kom je allerlei namen tegen. Veelal bekende namen. Namen van echte Hardinxvelders. Giessendammers minder want die werden nog lang in Giessen-Oudekerk begraven, op het kerkhof achter de parochiekerk aldaar. Namen van allerlei soorten mensen. Gewone

mensen, ook mensen met enig gezag. Die de leiding hadden over bedrijven, die vroeger als groot en bekend te boek stonden.

Graf van Cornelis Blokland 'in leven hoofd der chr. School te Ned.-Hardinxveld' en zijn echtgenote.

Als die graven worden geruimd gooien we ook een stuk geschiedenis weg. Misschien vinden we het wel goed, dat er een stuk geschiedenis verdwijnt. Elders in de wereld, bijvoorbeeld in Aleppo in Syrië, gebeurt dat bewust. Daar is een vijand actief die er baat bij denkt te hebben dat de herinneringen aan weleer verdwijnen. Ze vergissen zich echter danig, want juist dat agressieve ruimen van herkenningspunten uit de geschiedenis leidt vroeg of laat altijd weer tot felle tegenreacties.

De drijfveer van het ruimen hier in Hardinxveld-Giessendam is van heel wat minder strijdlustige aard. Toch is het iets om eens over na te denken. Met het verdwijnen van de graven, verdwijnen ook de grafstenen, met namen en data. Soms met een tekst waaruit blijkt hoe iemand in het leven heeft gestaan.

Grafsteen met geloofsbelijdenis, zoals bij ons in de streek veel voorkomt

Die stenen worden uiteindelijk vergruisd. Tenzij de familie aangeeft deze te willen hebben. Dan kan de steen na afspraak worden opgehaald. Maar wat doe je er dan thuis mee?

Vroeger lagen er voor veel winkels in de Peulensstraat hardstenen stoepen. Veel daarvan waren gemaakt van overbodig geworden grafzerken. Zoek een paar van gelijke afmetingen bij elkaar en leg ze omgekeerd voor je pand en je hebt een stoep die goed oogt en prima functioneert. Een van die stoepstenen is ooit ook weer herge-

bruikt. In de Hervormde Kerk aan de Peulensstraat. Maar er zijn meer mogelijkheden van hergebruik. Vroeger woonde er in de Peulensstraat een jonge man, die een stuk van een gedenksteen van een overleden familielid gebruikte als nachtkastje, om wat op te zetten...

BIJNA VERGETEN

WOORDEN

“Kom, ik ga nog eens een hortie werken” kon er vroeger wel gezegd worden in ons dorp. In de stad zou men keurig ‘hortje’ zeggen. Een poosje, werd bedoeld. Het woord hortje komt van het middelnederlands ort, oort, ord, hort, wat uiteinde van iets, deel, stuk, tijdstip betekent. Een eindje dus, een poosje. Wellicht kennen we ook het verwante ‘oordje’. Een stukje, een deel van een stuiver. Denk aan de uitdrukking ‘kijken of je je laatste oordje versnoept hebt’ (een bedremmeld gezicht zetten).

Afbeelding van een oordje

Overigens kenden/kennen wij in ons dorp ook de uitdrukking: de hort op gaan. Dat heeft niets met hortje te maken, maar betekent: weggaan, er vandoor gaan.

Hoewel je dan natuurlijk wel weer over een hortje de hort op kan gaan...

MIJN DORP

HET IJSTERREIN AAN DE PARALLELWEG

Er komt een periode in het leven van een mens dat het woord 'vroeger' enige weemoed oproept.

Met tijd en wijle, bij zekere omstandigheden, kan er zomaar een soort heimwee naar binnen sluipen. Naar 'die goeie ouwe tijd', toen het nog anders was. De winterperiode is vaak zo'n tijd die dat soort dingen bovenhaalt. Vooral als het in januari niet anders doet dan regenen en je langs de ijsbaan loopt. Dan komen herinneringen naar boven aan vroeger tijden, toen de winters nog winters waren en de ijsbaan een ijsvlakte in plaats van een grote watervlakte.

Winters tafereeltje....?

'Het ijsterrein', zoals het in de volksmond genoemd werd. Ergens aan het eind van het jaar liet men het vollopen en dan maar hopen op vorst! Het hoefde heus niet zo lang te vriezen voordat er geschaatst kon worden. Met enige regelmaat en de nodige spanning fietste je er langs: zou het al kunnen? En jaar hoor: op een gegeven moment ging de vlag ging in top ten teken dat het veilig was.

Hoe gauw ging dat nieuws rond in het dorp! Binnen de kortste keren krioelde het van de fietsen buiten bij het ijsclubgebouw. Binnen: een kaal, houten hok met een grote kachel en

lange, lage banken. Op en rond die banken kinderen, volwassenen en vooral heel veel schaatsen, tassen, schoenen, wanten, sjaals ... Een sfeer van verwachting, energie, ongeduld. Gauw gauw je schaatsen aan om maar zo snel mogelijk via een soort tunnel naar buiten te kunnen. Klunnend langs de laatste hindernis, de kassa, en dan maar schaatsen! Of krabbelen, glijden, vallen; ach, wat maakte het uit, het was ijs! Er is niet voor niets zelfs een speciaal woord voor: ijspret. En dat was te zien, maar ook te horen! Bij een ijsbaan horen ook heel speciale geluiden. Het scherpe gekras van ijzers, geschuif van stoelen en slees, af en toe bonzen van vallers, groep, gelach, muziek. In de koude winterlucht heeft alles ook een aparte klank, ijler.

Zo herinner ik me de uren op de ijsbaan met veel plezier. Om eerlijk te zijn ging ik er eigenlijk alleen heen in de eerste dagen van de vorst; kon je eenmaal op de Giessen, dan was dat veel 'echter', dan was de ijsbaan maar kunstmatig. Maar die eerste tijd, ja, dan was het een fijn idee dat je nooit meer dan natte voeten kon halen, mocht je er door zakken.

De ijsbaan was ook iets waar je met school heen ging als het een poosje vroom. Ergens in een doosje heb ik nog steeds een heuse medaille voor de 2^e plaats bij een hardrijdwedstrijd van de middelbare school. Zulke spannende dingen werden dan georganiseerd.

Later, als moeder mee met de klassen van mijn kinderen, lopend met de hele school erheen.

Wat een feest! Dan was het kijken alleen al leuk.

Leuk met de hele school naar de ijsbaan!

Dat gold overigens ook voor de omwonenden. Mijn oma, die aan de Nieuweweg woonde, had het druk met kijken (en eerlijk gezegd, ook wel met kleinkinderen die niet op de geijkte manier, maar stiekem via haar dichtgevroren slootje het ijsterrein betraden). Ach ja, dat waren tijden! Maar met een beetje geluk en vorst herleven die tijden. Want het ijsterrein is nog precies zo als vroeger, zelfs het gebouw nog in de oude staat en ijspret is voor alle generaties hetzelfde. We zijn er klaar voor!

Liesbeth Leenman

EFFE BOMEN

De natuur is van slag. Op verschillende plaatsen staan de narcissen al te bloeien, terwijl de sneeuwklompjes hun witte knikkende kopjes nog niet of nauwelijks tonen. Ook de winteraconitum, een bloeier die erom bekend staat als eerste de warmte aan te kondigen, zie je nog bijna nergens. Wat je wel hoort is de vrees dat dit nadelig zal zijn voor de natuur. Is dat wel zo? Brengt de zachte winter die we hebben ons voordelen of juist nadelen.

Klimaatverandering: de natuur is van slag

Natuurlijk is er weer iemand, die het voor ons heeft uitgezocht:

1. Muizen kunnen zich de hele winter gewoon voortplanten. Normaal is het daar te koud voor maar nu hebben ze er geen moeite mee. Vervelend in de stad maar ook op het platteland waar hele weilanden veranderen in modderpoelen met gaten. Boeren zijn niet

verzekerd voor de schade die muizen veroorzaken.

2. Overlevende muggen. Als het ook in de lente niet een paar dagen goed vriest, overleven muggen de winter. Dat komt omdat hun 'antivries' alleen in de winter werkt en niet in de lente. Door de antivries kunnen ze tijdens de winter temperaturen tot -20 graden aan. Het kan helpen om stilstaand water zoals in gieters of bakken te legen of water af te dekken.
3. Kwakende kikkers. De eerste kikkers en padden zijn alweer gespot en dat is vroeg want normaal laten ze zich pas later zien. In feite kan het geen kwaad tenzij ze geluidsoverlast geven. Het kan zelfs goed zijn omdat ze van muggen houden.

Kwakende kikkers: een sloot-concert of geluidsoverlast?

4. Overlevende Koninginnewespen. Zeker als er een muggenplaag is en de kikkers en padden krijgen ze niet op, hebben wespen daar baat bij. Of er veel wespennesten komen, hangt af van hoe droog het is. Wespen planten zich makkelijker voort bij droogte. Voor de larfjes is wel weer veel regen nodig. Het is nog maar de vraag of er een overschot aan wespen komt.
5. Meer eikenprocessierupsen. Die zijn blij met een zachte winter. Het zijn lastige dieren om te bestrijden, eigenlijk worden ze alleen aangevallen door lieveheersbeestjes en de larven van de gaasvlieg. De rupsen kunnen voor irritaties zorgen aan luchtwegen, ogen

en huid omdat hun haartjes door de lucht vliegen als ze vervellen.

6. Hooikoortsgolf. Al vóór Kerstmis hadden mensen last van pollen van hazelaars en elzen. Hoe warmer het is, hoe eerder alles in bloei staat en hoe meer bloei, hoe meer pollen. Vorig jaar duurde het pollenseizoen meer dan 6 maanden en waren de klachten van hooikoortspatiënten ernstig te noemen.

CULTUURHISTORIE

Het huisje van Jan de Ruiter, wat nu is afgebroken

Tot voor kort stond 'net boven de watertoren' een klein wit geschilderd huisje. Het was van oorsprong erg klein en daarom was er ten behoeve van een beetje meer comfort een paar keer wat tegenaan gebouwd. Later is er achter het huisje, op de voormalige akker die erbij hoorde, een nieuw huis gebouwd. En toen dat klaar was, is het huisje met de grond gelijk gemaakt.

De reden dat we er toch nog aandacht aan willen schenken is het feit dat hier ooit een bekende Boven-Hardinxvelder heeft gewoond. Dat was Jan de Ruiter. Deze behoorde tot de zogenaamde thuiszittenden. Mensen die op zondag niet naar een kerk gingen, maar die met het gezin thuis kerkdienst hielden. Vergelijk het met de hoofdpersoon in het inmiddels beroemd geworden boek 'Knielen op een bed violen'. Jan de

Ruiter was dus, wat wordt genoemd 'zwaar op de hand'.

In 1930 verscheen er bij drukkerij en uitgeverij Romijn & Van der Hoff in Gorinchem een boekje getiteld Overgeschoten Brokskens, met een voorwoord van Hermanus van den Hoven. Daarin schrijft Jan de Ruiter een aanzienlijke bijdrage, getiteld 'Een kleine gedachtenis van Jan de Ruiter'. Het tweede deel bevat brieven van Jan de Ruiter, van Leen Capelle uit Maassluis en Neeltje Breedveld uit Delft. Brieven, die uit een zeer gelovig hart zijn geschreven. Eerlijke brieven, waarin Jan de Ruiter meermaals de groeten laat doen aan een vriend van hem.

Met de sloop van het huisje is de laatste herinnering weg. Alleen is hier en daar het boekje nog aanwezig. En er is nog een foto van een lange zwarte begrafenisstoet, op weg naar Giesse-Oudekerk, waar op het kerkhof de Giessendamse Manus van den Hoven zou worden begraven.

Ook dit alles is cultuurhistorie, die het waard is om niet te vergeten.

PEULENSTRAAT, WINKELSTRAAT (...?)

De Peulenstraat, het hart van het dorp. Klopt dit nog?

Wees eerlijk, wat is een dorp zonder kern? Iedere woonplaats heeft een plek nodig, een centrum dat mede dienst doet als ontmoetingsplaats. En waar kan dat in het gewone leven beter dan in het midden van het dorp, waar de

middenstand gevestigd is en je voor de alledaagse boodschappen moet wezen? Waar De Buurt in Boven-Hardinxveld jarenlang die functie vervuld heeft, zo heeft de Peulenstraat dat in Beneden-Hardinxveld, aangevuld met de Damstraat en Buitendams.

Met name zo rond 1950 was het een straat met een bloeiende negotie. Bakkers, slaggers, sigarenwinkels, manufacturenhandel, fietsenzaak, postkantoor, juwelier, kruidenier, kledingmagazijn: alles wat een mens nodig had voor zijn levensonderhoud was er te krijgen.

De bakkerskar van Van Mill in de Peulenstraat

Winkelen in de stad was een hoge uitzondering; alleen het vervoer erheen al was minder gemakkelijk dan tegenwoordig en: waarom zou je als toch alles vlakbij te koop was? En uiteindelijk wist je wat je kocht bij slagerij Baardman (bijvoorbeeld)... En ondertussen maakte je weer eens een praatje, ook niet ongezellig!

Gezelligheid in de kruidenierszaak van Teus Egas

Verder was de Peulenstraat in die tijd ook een ontmoetingsplaats voor jonge mensen. Op zaterdag-en zondagavond zag het zwart van de jongelui die niets anders deden dan heen en weer lopen en ondertussen de ogen de kost gaven, en dan over 't algemeen niet met datgene wat er in de etalages te koop was... Zo zijn er heel wat Hardinxveldse huwelijken tot stand gekomen!

Flaneren in de Peulenstraat

Aardige anekdotes hierbij: zekere jongeman werd op een gegeven moment op de bon geslingerd door veldwachter Slotboom omdat hij meer dan 6 x heen en weer gewandeld was! En vrouw Boer van de kruidenierszaak naast de sluis werd het zo zat om voortdurend tegen neergestreken achterwerken in haar opengeschoven raamkozijn te moeten aankijken, dat zij er niet voor terugdeinsde onvervaard een breinaald in één ervan te steken!

Daar zou ze nu, behalve misschien tijdens braaderieën e.d., geen last meer van hebben. Want druk in de Peulenstraat? Zwart van de mensen? Nou nee... Steeds meer lege winkelpanden en minder diversiteit. Bakkers, slaggers en kruideniers onder één noemer: supermarkt, buiten de Peulenstraat. Was het vroeger gezellig druk tijdens de koopavonden, tegenwoordig kun je er een kogel afschieten zonder iemand te raken. Onder andere Marijke Bongers, van de ecotextielstudio op nummer 228, maakt zich daar druk om. Zij is bang dat de centrumfunctie van

de Peulenstraat verdwijnt. En, zoals zij in Finland gezien heeft, “als iets weg is, blijft het weg.”

Drogisterij de Arend op nummer 228, nu Marijke's studio

Terwijl er volgens haar juist behoefte is aan gezelligheid, ook in onze tijd.

Met name oudere mensen hebben behoefte aan de winkels voor ontmoeting, een praatje. Verder constateert zij dat reizen steeds duurder wordt en het daarom belangrijk is dat mensen gewoon in het eigen dorp terecht kunnen voor hun boodschappen.

Internetshoppen is niet de enige oorzaak van de leegstand, ook de hoge huren van de panden dragen daartoe bij. Een heel ingewikkeld probleem, vindt Marijke, waar zij zo geen antwoord op weet. Maar waar zij op haar eigen manier, samen met anderen, wel weerstand aan biedt, door dingen te ontplooiën waar de Peulenstraat weer gezelliger door wordt.

Het stimuleren van braderieën en dergelijke (“van een succes een traditie maken”), het creëren van een plekje waar mensen terecht kunnen voor een kop koffie en handwerken, een praatje. ‘Haar’ stukje Peulenstraat gezelliger maken met bloemen.

Haar ideaal? Dat de Peulenstraat weer een ambachtelijke en dorpse uitstraling krijgt.

Een gezellig, kloppend hart van een bruisend dorp waar het goed wonen en winkelen is!

Wie denkt er met Marijke mee? I(e)de(r)een hartelijk welkom!

Wij willen niet zeggen, dat onze
BRILLEN
beter afgewerkt worden.
Daarvoor doet iedere opticien zijn uiterste best.
Maar wel, waarom elders gekocht, als U ze dichtbij
Daarom naar :
Drogisterij De Arend
C. KLOP
Opticien — Hardinxveld
Levering aan alle Ziekenfondsen *

R. de G. 20-1-50.

Waarom elders gekocht, als U ze dichtbij kunt kopen? Het zou een advertentie van nu kunnen zijn

HET PELGRIMSPAD

Wie eens een leuke wandeling door ons dorp wil maken en geen moeite heeft met wat modderige wegen, moet eens overwegen om een rondje Achterdijk te doen. Starten kan bijvoorbeeld bij ‘Het Oude Station’. Maar waar is dat? Iets ten westen van de kruising Sluisweg-Parallelweg is een spoorwegovergang. Daar stond vroeger het spoorwegstation Hardinxveld-Giessendam en er stond een schitterende goederenloods naast. Naar later bleek op een te ver afgelegen plaats. Daarom kwam er elders een nieuw station en ging deze plek ‘het oude station’ heten.

Loop vandaar de Parallelweg uit, richting Boven-Hardinxveld. Bij de spoorwegovergang Neerpolderseweg, waar nog het laatste spoorwegwachtershuisje staat, gaat u deze over en loopt u tot aan de tunnel van de Betuweroute. Dat is, nadat u een paar woningen en het bandencentrum De Rie bent gepasseerd, net voor de eerste bebouwing aan uw linkerkant. Daar gaat u linksaf het voetpad op. Dat loopt u af tot u links voor u de loodsen ziet van het daar nieuw gevestigde bedrijf NuBuiten. Recht voor u ziet u woningen aan

de Giessenkant. U gaat naar links en loopt later naar rechts voorbij de loodsen van het zojuist genoemde bedrijf. Even later bent u weer bij de spoorwegovergang.

En wat het aardige is: u bent intussen zo'n kleine tien eeuwen geschiedenis gepasseerd:

- De in de jaren tachtig van de 19^e eeuw aangelegde Parallelweg.
- Het in rond 1884 gebouwde spoorwegwachtershuisje.
- De Neerpolderseweg, die hier ooit aansloot op de Buldersteeg en een verbinding vormde tussen Giessen-Nieuwkerk en Boven-Hardinxveld, vanwaar een veerbootje voer naar Brabant.
- De oude Achterdijk, die al ergens in de 11^e eeuw zal zijn aangelegd, toen de polder Hardinxveld werd ontgonnen.
- Waar vroeger het station was en de goederloods.
- Waar een plaats was waar alle kolenboeren uit de wijde omgeving hun voorraad bewaarden.

Over de Achterdijk voert ook de Pelgrimsroute. Een lange afstandsroute, die loopt van Amsterdam naar het Belgische Visé en vervolgens door gaat naar het Spaanse Santiago de Compostello. Het gedeelte door Hardinxveld-Giessendam voert door Binnendams, over de Achterdijk en gaat verder via de Parallelweg, Koningin Wilhelminalaan, Boven-Hardinxveldse Tiendweg en de Avelingen.

Voor de nodige rust onderweg

SEIZOENSPLAATJES

De Wiel rond 1950

De Giessen, 2009

WILT U DE NIEUWSBRIEF OOK GRATIS ONTVANGEN?

STUUR UW E-MAILADRES NAAR

NIEUWSBRIEF.SDB@GMAIL.COM

COLOFON

Redactie : Liesbeth Leenman
Tekst : Liesbeth Leenman en Dick de Jong
Foto's : Ewoud Klop, Liesbeth Leenman en anderen
Fotobewerking : Ewoud Klop

Secretariaat: Kerkweg 72, 3371 AG Hardinxveld-Giessendam
www.dorpsbehoudhg.nl dorpsbehoudhg@kpnmail.nl